

bus quoque refectionibus incommodum illud alias evitans, fit ut citius indigentiam alimenti perficiat, quam alias, unde tristitia quamdam, ut diximus, concipit, quam proprie carnis afflictionem vocamus, quae videtur omnino de jejuniis essentia, cum jejuniis per carnis afflictionem definitur, ex qua cum caro succumbat, spiritus vividior ac purior non modo ad corporis functiones, sed ad mentis quoque ipsius elevationem promptius redditur: nam vini & carnium plenior usus, corpus quidem validum, Athleticaque firmitate facit, animum vero imbecillum & fragilem, Plutarch. in lib. de Tranquill. Anim. immo cum animo simili etiam corpus crapula infirmum facit, unde Horat. lib. 2. ferm. Sat. 2.

— vides ut pallidus omnis

Cena desurgat dubia? quin corpus onussum

Heflerus virtus animalium quoque preceps aua,

Auge affigit humo divinae particularum Aver.

Opponere tamen posse contra abstinentiam hanc, ex qua natura alimenti percipi indigentiam quicquid sit, quod ea homines magis tristes faciat, timidos, morosos, iracundos, & impatiens juxta parambam illam, Fames, & mora blem in naturam concinit, & juxta id, quod demonstrat Hipp. in lib. de viat. rat. in act. unde, & animo noxia erit. Ad quod dicendum est, confitendo indigentiam & famem posse hos effectus producere, sed habere gradus quosdam, ad quorum summum cum perseveret tunc quidem eos effectus excire, non autem in ceteris gradibus. vel 28 dicendum est, famem multiplicem esse juxta divisionem a Mercato traditam lib. 3. de morb. intern. cur. c. 2. in ea namque fame, que naturaliter fit, leu ex indigentia cibi, quem calor in chylum vertat, vel ex indigentia chyli, quo ceteris membris succurrat, sive ex indigentia proprias humiditatis, dummodo moderata unaque sit, & non ad longum tempus tolerata, non solet homo bono temperamento dotatus, & ventriculo competentis virtutis in ea symptomata incidere, quae jam recensita sunt, ut in alia fame (que vera potius non naturalis dicitur, & idcirco a Gal. 1. de fmp. caus. vocatur tristis quidam sensus) ex eo quod morbo fit, evenire solet; unde jure merito unum symptomata ab alio distinguuntur, & Gal. ibid. famem ab appetitu secrevit, ut percurrit Mercat. loco supr. cit. Ecclesia ergo non intendit ex abstinentia, quam praecepit in jejuniu inducere famem illam in extremo gradu, aut non naturali, sed indigentia tantum quandam primi generis, ex qua & caro affligitur, & spiritus proprior ad sua munera exsuffit; atque ea de causa non permittit hominem, ut supra etiam dixi, prater confutendum assumendi alimenta ultra spatum diei unius jejunare e. non dico. de Conser. dist. 5. ne in famem illam morbosam, aut in alia pejora incidas symptomata; quin & ob hanc ipsam caussam recte conceditur licentia præveniendi horam refectionis in jejuniu definitam iis, qui stomachi os exquisitoris sensus fortii, & sucum ventriculi faciliter pertinentes in prædicta symptomata, in lipothymiam, & hujusmodi labuntur, ut iis plurimum evenit, quos picrocholos nominamus, ut in seqq. patet.

Ecclesia, igitur ad prædictam intentionem afferendam macerationem nempe carnis primo, ut diximus, tales cibos in jejuniis elegit, ut sanguinis parum generant, unde iis omnibus, ac singulis interdixit, qui multum sanguinis procreare apti natu sunt, his ex caussis a carnis, & ac iis omnibus qui fermentinam originem carnis habent, ut ova & lacti-

cinia, abstinere nos in jejuniis præcepit, cum haec omnia, & multum sanguinis, & laudabilem generent, ex cuius generatione libidine excitata spiritus succumbit, quamobrem miratus sum nonnullorum locorum, nescio an absolute dicere liceat, vituperabilem consuetudinem, seu forte nimis licentiam, in quibus ovis, & lacticiinis in jejuniis vescentur, nam haec quidem carnium vicem gerunt, & non absque ratione Ägyptii Sacerdotes, ut referit Pier. Valer. lib. 17. Hierog. cap. de Papyro, qui à carnibus in viatu abstinebam, (licet superstitiosa esset eorum haec abstinentia) ab ovis quoque, & lacticiinis se temperabat, quod dicerent, ova esse carnes liquidas, lac autem sanguinem coloris immutatum. Jure ergo nos, qui carnes macerare in jejuniis tenemur, ad ovis simul, & lacticiinis abstinebimus.

Sed præter abstinentiam a carnis, ceterisque cibis prædictis antiquis ob eandem rationem jejunantes etiam vino abstinebant, ut testantur Azor. lib. 7. Infl. moral. cap. 10. vers. septimo queritur. Lessius ubi alias, dub. 2. verf. Porro hoc tria genera. Filiue. loco cit. cap. 3. nn. 62. & patet id per ea D. Hieronym. verba apud Alb. Pium lib. 4. contra Erafim. ubi Hieronymus de Danielis jejuniu loquens. Hoc, inquit, doceatur exemplo temporibus jejuni, à cibis delicatoriis bus abstinentium, quod esternas non comedere, vinum non bibere. idem pater ex verbis D. Gregorii apud eundem ibid. Carnem non affligit, qui carne, & vino simul, & cibis delicatoriisbus uititur. Vini usum tamen in præsentiarum, non modo in ipsa comedione permittitur, sed etiam extra ipsam, & profecto in ipsa comedione vino interdicere in quoque jejuniu nimis durum fuisset, & sanitati maxime officeret hoc præciput tempore, in quo homines stomachos delicatores sortiti sunt, & ab ipsi matris uteribus vino afficiunt, unde fit, ut non nisi cum maximo sanitatis detrimento liceat nobis ad longum tempus ab ejus potu abstineare. sed utrum vini usus extra cibos sit omnino à culpa eximendus in propria questione dificileendum proponemus.

Ceterum Ecclesia cibi quantitatem continuam, nempe quantum unicam comeditione accipere liceat, non determinavit, sed discretam, dummodo enim non plures quam famel in naturali diei spatio comedamus, permittit unicam vice comedere quantum quis voluerit, & non obstante quod nonnulli DD. afferant, quod qui cibis plurimi, ac selectis sele ingurgit, licet unicam vice id faciat, jejuniu præcepto minime satisfacere dicatur, etiam cibi fuerint tales, quales in jejuniis requiruntur, & videatur hoc de mente tex. in cap. Ne tales. de Conser. dist. 5. & faciat etiam auctoritas D. Thom. 2. 2. que. 147. art. 6. ad 2. Covarr. lib. 4. var. refat. c. 20. nn. 11. verf. Ceterum Christiani communis tamen opinio est, hunc contri- junii præceptum non peccare, sed potius contra Temperantia virtutem.

Sed quam ob caussam, inquires, indeterminatam reliqui Ecclesia hanc ciborum quantitatem unicam vice assumendam? nam videbatur omnino necesse, can determinare, ut finem ab ipsa intentum in jejuniu assequemur; si enim voluit nos ex moderate quadam abstinentia carnem macerare, quod tunc maxime fit, ut alias dictum est, quando corpus per aliquod rationabile tempus alimenti indigentiam experitur, omni procudubio debuit quantitatem talern præscribere ciborum, ex quorum assumptione debito tempore facta, corpus non ita nutritur, ut eam indigentiam evitaret, & sic nulla sequetur

reetur maceratio carnis, at non definita hac ciborum quantitate, & nobis ad libitum quantum appetitus comedentibus, facile evitatur prædicta indigentia: nam quod post uberriman, & ad satietatem usque factam in prandio comeditionem, vespere subsequente a cena abstineamus, non tam ex præcepto Ecclesiæ faciendum, quam ex præcepto Medicinæ, quæ crupula pro remedio jejuniu injungit, & abstinentiam, unde non determinata hac ciborum quantitate, jejuniu nullo modo videtur meritior.

Ad hanc objectionem respondeo, duplii potissimum ex caussa Ecclesiæ (ut mihi videtur, quantum ex Medica contemplatione aseque fit) hanc quantitatatem non determinasse, primo ad impossibilitatem; cum enim individuum in infinitum eariant, & unum contentum esse non possit tanta quantitate unica vice, quanta alterum tribus vicibus naturæ indigentie plenissime satiasceret, nullo modo potuit haec quantitas determinari, & hæc ratio est de mente D. Thom. cit. que. 147. art. 6. ad primum secundo, quia quantumvis homo comedat unica vice, dummodo cibis in jejuniu permisso solis utatur, numquam evitabit die sequenti indigentie illius incommodum, ex qua maceratio carnis procedit, & quam Ecclesiæ in jejuniu expedit: ratio ejus rei est, quia indigentia hec non fit nisi ex defectu chyli, & nutrientium interni, unde licet multum immo plurimum comedamus, si cibi finis quales esse debent, facile haec indigentia aliqua ex parte saltem subsequetur, quia si cum quis ad satietatem comedat carnes, prolixi ex his chyli libram, si ad satietatem comedat pisces, non prolixi ex eis ejusdem chyli trientem, itaq; etiam comedione piscescum ad satietatem facta, natura autem experientia indigentiam, quam ex comedione carnium ad dimidium ejus quantitatibus, qua ad satietatem usque sufficeret, itaque frustra videbatur determinari haec quantitas, ubi effugere non licet, ceteris jejuniis conditionibus observatis, & quantumvis copiofa comeditione carnis maceratinem ab ipsa Ecclesiæ expeditum; quod & experientia quotidiana confirmat, quippe cum in jejuniis etiam plurimi, ac selectioribus cibis utarum, & consuetam quantitatem quo ad molem triplo exuperemus, quam cum carnis vescimur, semper tamen aliquam indigentiam ante secundam comeditionem sequenti mane experimur, non obstante quod etiam tentaculo vespere utarum.

Sed ut omnia ad hunc ipsum scopum macerationis carnis in jejuniis collimarent, Sancta Mater Ecclesia etiam horam certam comedendi præscriptum; 32 nam si prævenire hanc horam liceat, facile etiam levem illud famis prædicta incommodum evitabimus, nullumque ex jejuniu laudabile fructum percipiemus, unde recte quidem Azor ubi dist. 6. in pr. 2. eo rectius, ac religiosius jejuniu servari dixit ceteris paribus, quo tardius prandium assumitur; sic enim per longorem inediā caro magis affligitur, & idcirco hora nonna constituta est pro hora comedendi in jejuniis, quia consueta hora comedendi in aliis diebus sole esse lex; tardior ergo refectio ob eam caussam ulque ad nonam. D. Thom. sepiissime cit. q. 147. art. 7. & ex eo Azor. præd. cap. 11. nos tamen ad præfus post textam comedimus consuetudinē in contrarium irreptē, cui acquiescendum videtur.

S U M M A R I U M .

- 1 Medicorum quorundam temeritas. (num.)
- 2 Jejunium Quadragesimale inter omnia notabilissi-

3 Cibi omnes, quibus utimur in jejuniis mali suci sunt.

4 Talius sanguis generatur, quales cibi comedantur.

5 Viæ ratiō in Quadragesima, ait iisque jejuniis insituta omnino infalibet. Contrarium nu. 10.

6 Jejunium non fatet animæ, sed etiam corpori salubre.

7 Quæ personæ ad jejuniū obseruantiam tenentur.

8 Corpora coram, qui ad jejuniū tenentur vel omnino, vel maxima ex parte fana sunt.

9 Sanis omnia fana.

10 Pisces inter cibos boni suci consumebantur.

11 Pisces facile corrumpuntur. Falsum ibi.

12 Pisces non sunt difficilē concoctionis.

13 Legumina, & fragmentacea an infalibet.

14 Olera an sint vituperanda in cibis.

15 Modis refectio, quo utimur in Quadragesima, alisque jejuniis, facit eum vietus rationem salubriorem.

16 Temporis ratiō facit vietus rationē in Quadragesima, etiam si per se esset infalibet, maxime salubre.

17 Ventes hys, & veri natura calidissimi.

18 Tutor est nostra vietus ratiō in Quadragesima, quam confusa vivendis ratio esset Antiquis.

19 Antiquiores magis pīcibus, quam caribus vescebantur.

20 Carnis usus, quam noxius.

21 Carnis usus, quam noxius.

22 Quatuor tempora cui instituta ab Ecclesia.

An Jejunium, & præcipue Quadragesimale corporeæ saluti sint noxiū.

Q U A S T I O N E I I .

M Edicorum quidam corporeæ sanitatis adeo studioli, ut eam spirituali sanitati quam forte fortuna undequa; contemnunt, præferre summa cum temeritate audeant, dummodo corpori ne per somnium quidam derimenti adveniat, spiritualia remedia ad animæ morbos medendos emanantia omnino respuere, ac dannare conseruent. Eorum alii non tanta temeritate conspicui, sed nimis alia ex parte corporeæ saluti indulgentes, jejuniū inter prædicta remedia præcipuum damnare non audent, sed vel minima ex caussa legitime quemcumque exculpat ab ejus observantia volunt, unde non modo præsente gravi morbo, sed etiam levi, & non modo levioris præsenti, sed timore futuri jejuniū quantum in se est a suis ægrotis, & consularibus frangit permitunt, putantes tam hi, quam superiores, jejuniū omnino, & undequa corpori, ejusque sanitati officere, & quia inter omnia jejuniū, & veneratio dignus, & diurnitate notabilis, & Christi Domini exemplo celebrerimus Quadragesimale est ex tex. in c. Quadragesima. de Conser. dist. 5. priores in hoc impie invehuntur, posteriores vero nimis ac irrationali corporis indulgentia ducti, illud solvendi levissimum ex caussa hominibus Christianis auctores sunt, à jejuniū, & cibis in jejuniū permisso nonnisi summano noxam corporeæ salutis emanante fibi perfiuentes. Ut ergo priorum temeritatem, & posteriorum damnacionem licentiam non modo legibus, ac poenis ab illis indicitis coercemus, sed scriptis etiam falsam hanc hypothesin ab animo non eorum modo, sed quorundam que hominum ebellamus, quod jejuniū tantoper corporeæ salutis aduersari credant, his quæ adverterat objiciunt satisfaciendum, & in contrarium rationes, quæ verum detegant, ac persuadent adducende.

ij. Z 3 Dic-

Dicitur ergo primo, & universaliter contra omnem jejunium à qualitate ciborum incipiendo, quod cibi, qui in eo in usum venient, sunt omnes mali sacci, & nutrientia illaudabiles. sed præcipue hoc est valde noxiū in jejunio Quadrageimali, non tantum quia per se ipsa hujusmodi alimenta pravum generant sanguinem, sed etiam quia tupe maxime, & eo tempore iis uti nos accidit, cum nova sanguinis regeneratione, & renovatione egenus, ut per totum annum incolumes vivere liceat; tempus hoc verum est, in quo crudiores humores, ac ingens pituita copia prægressa hyeme congefta excoquuntur, & in optimum sanguinem convertuntur, ex quo vividiior, alacrius, & incoluorū natura exsita juxta id, quod docuit Hipp. in lib. de Nat. hum. & eum fecutus Gal. 3. de Plac. Hipp. & Plat. cap. 7. & alibi, à quibus nullus differt. Cum ergo virtus ratio in Quadrageisma instituta prægressas cruditates potius foreat, & adaugeat, quam emendet, & moderatur, conseq[ue]nter est ex ea corpus per totum anni curriculum excrementorum humorum copia scatere, unde quamplurimi morbi postmodum pullulent, & vite cursus per eas præciduntur. Talis enim languis in corporibus generatur, qualis est natura eduliorum, quibus pro nutritione utimur; at cibaria quibus utimur in Quadrageisma omnia concoctu iunt difficultia, aut saltuum secundum plurimum; præterea vel nimis calida, vel nimis frigida, vel nimis humida, vel nimis secca, & omnia in summa in temperata; quin & plurima generant excrements, etiam que inter ea sunt laudabiliora; mali succi sunt, & stomacho parum amici; conseq[ue]nter ergo est, sanguinem ex iis congeftum deterrimum esse, faculentum, crassum, intemperatum, ac quavis mala qualitate infigitum. Etiam autem eos cibos ejusmodi de natura facile probatur, si sufficienter singulos per classes suas examinetur, nam si legumina primo confidremus, frigida sunt, & flatulentia, & melancholicos, crassos, & faculentos generant humores, communis cenfer Medicorum opinio. Pisces & ipsi frigidi, & inflativi sunt, facile corrumpuntur, & plurimum excrements habent, & ut summatim dicamus, eorum frequentata confectione plurimas agravitudines accersit, ut fecit Rafis lib. 3. ad Almans. cap. 16. Saltem, & salita omnia, quibus in jejunio utimur affluenter, nutrientia nihil prebeat, sed excrements multum habent, melancholiæ generant, ad lepram disponunt, stomachi aliena sunt, & difficulter concoquuntur. Orib. lib. 2. Coll. cap. 5. Fructus nutrientia nihil prebeat, & facile corrumpi, corporque ad mille morbos disponunt notum est. Herbae omnes mali succi sunt, & excrementiam gigant humilitatem, & sunt præ ceteris cibis inßans, ut iidem Medici sentiunt, & non injuria Cardan. de malo. Med. usq. cap. 5. Medicos fuisse atatis erroris non contempnendi redargunt, quod herbas quasque pro bonis laudent, etiam ipsam lactucam inter ceteras optimam, cum omnes perniciose sint ac vituperabiles. unde recte de iis loquitur videtur Coquus ille apud Plautum in Pseud. Acl. 3. Scen. 2.

Hoc hic quidem homines tam brevem vitam colunt, Quum h[ab]e[re]t[ur] herbas hujusmodi in sumum alcum congerunt, Formidolos dictu non est modo; Quas herbas pecudes non edunt, homines edunt. Nullum ergo dubium esse debet, cum prædicta veritatem habeant, vietus rationem in jejunii insti-

tutam, & præcipue in Quadrageisma esse omnino infalubre, & corporeæ sanitati maxime noxiā, ob easque videti nos homines affligi, ac denique mori, & impius Erasmus concludit apud Alb. Pium in loc. lucubr. dicti Erafm. lib. 4. in princ. Addere poscent his, arguentes à confuetudine mutata, quod cum confueverimus bis in die comedere, & cibos majoris multo nutrienti assūmēre, & laudabiles, omni procul dubio lazi nos oportet plurimum, ac plurim nominibus; nam confuetudo non solum de repente mutatur respectu diversitatis ciborum, sed etiam respectu hora cibationis, & respectu ejusdem frequentationis, quia cum, ut dixi, bis comedere confueverimus singulis diebus, tunc semel tantum comedimus; ex qua mutatione quanta incommoda expectari sanitatis possint, non est quod dicimus, cum satis superque id demonstret ipsa experientia, & admonuerit Hipp. maximus in lib. de vñ. rat. in acr. & ibi Gal. 2. omittendum & id quod de retardatione horæ comedendi idem Hipp. docet, quam scilicet & hoc nocuum esse possit, quia unusquisque in se ipso facile experiri potest in retardatione cibi consueti determinata hora assumi, tristitia accidere, oris amarorem, desidiam, timiditatem, iracundiam, pandiculationem, aliquando etiam animi defectiōnem, post quae cibus à stomacho ægris recipi videtur, quod in anteacta passione pravis humoribus facile sit repletus. cum ergo tot & tantæ caußæ colliment ad aggregandas corporis impuritatis ex iunctu Quadrageimali, certe inde necesse est non corpus solum labefactari, sed etiam animum mirum in modum offendit, ac in pejorem conditionem decidere; quippe cum ubi corpus impurum sit, & virtus humoribus infarctum, animum quoque ipsum contaminari declarant ipsi ægrotantes, qui quam à se ipsis differant cum sani sunt, satis non sunt; animi enim mores sequi corporis temperatram constans est opinio apud Medicos, quam abunde probat veritatem habere ipse Galenus in libro ad hoc destinato, & hoc eod. titulo insignito. Præterea denique jejunium ob id maxime videtur improbanum, quod contrarium omnino effectum producat, quam quem speramus; nam cum dicatur, illud ad carnis & Veneris stimulos refranrendos suffit iustum, certum est, ex eo acutiores multo fieri stimulos carnis, ob quod jejunium & ob non inficiant abstiniam, ob ciborum qualitatem, quibus in jejunii utimur. Venerem maximopere accendere, nam quod abstinentiam, certi est, ex ea sanguinem acutorem & calidorem reddi, & ad Venerem excitandam aptiorem; quod qualitatem vero ciborum patet, eos aut flatulentia, quam plurim fortuntur, ut legumina, herbae, pices, aut acutie qua dotantur, ut salita omnia, & aromata, valde in Venerem homines excitare. His ergo ita se habentibus non modo ob corporis salutem jejunia fugienda sunt, sed multo majorem in modum ob animi ipsius incolumentem. Hæc, & alia, quæ impia, ac temeraria procacitas efficiuntur, contra jejunia nonnulli Medici, aliqui harerici objiciunt, vel objictere possent; quæ tamen cum omnia, ac singula vana, futilia, insuffla, irrationalia, ac ab omni veritate fint alienissima, firmanda hæc conclusio est, jejunium & anima & corpori esse proficuum & salutare; quod ut evidenter probemus, examinanda primo est personarum conditio, quæ ad jejunia obseruantur obligantur; secundo ciborum qualitas, quibus utimur in jejunii, tertio modus refectionis, quarto temporis ratio,

ratio in quo Quadrageisma est instituta (nam de hoc jejunio tanquam diuiniori majus dubium est, ut diximus) ac denique differentia inter nostram vietus rationem in jejunis institutam, & vietus rationem Antiquorum, qua ante Christianæ Religionis introductionem diætæ utabantur, vel qua utuntur nunc alii homines extra prædicam Religionem, ex quorum consideratione facile veritas conclusionis prædictæ eluceat, & rationes in contrarium adductæ tanquam nullo fundamento innixa proribus corruunt, & in auras evanescent.

Quoad personas ergo Ecclesia non obligat ad jejunia observantia nisi quæ potentes sunt, nam eas, quæ jutum aliquod impedimentum habent, ex quo facile sit eas in aliquem notabilem morbum causas, ab ea obligatione eximit; in qua te ranta circumflectione utitur Ecclesia, ut non modo respiciantur patiantur, ac jubear præsentem hominis statum morbosum, sed etiam futurum, aut valeudinarium, quin & etatis tam majoris, quam minoris rationem habuit, & pauperis, & laboris, & aliorum impedimentorum, de quibus omnibus in

fr. Deo dante luculentur differunt. Ex quibus supponendum primo eorum corpora, quæ ad jejunii observantiam tenentur, vel undequaque fana, & robusta esse, vel maxima ex parte, ita ut relata ad jejunii tolerantiam fana abolitio existat, cum exceptiantur ea omnia, quæ à tali jejunio fana iuri fasten insinuerit timor rationabilis adit, Azor. Inst. moral. lib. 7. cap. 18. ver. Septimo queritur, & ex hoc uno quidem supposito omnino evanescunt quæcumque contra jejunia infalibilitatem, ac noxiam deblatent Hæretici, ac temerari quidam, cum ex indulgentia Ecclesiae ad hoc præceptum non adstringantur, si ab eo sanitas corpora detrimeni quicunque notable percepte sit. Facit tex. m.c. Quadrageisma de confaci. dist. 5. ibi. Nisi quem infirmitas impediens, & prosequitur ad ipsum Alb. Pius contra Eralm. lib. 4. facit & aliud tex. in cap. 2. g. cum autem de obser. jejun. cum ergo ad jejunium non teueantur nisi fana corpora, non est dicendum hac ab ea vius ratione, & à cibis præfertis in jejunio adhibitis fana iuri, quia fana omnia fana, ut vulgo dicitur, 9 & fani, ut Celsus lib. 1. c. 1. dicebat, nullum cibi genus fugere debent, quo populus utatur.

Quoad ciborum qualitatem, si eos per suas clas- ses examinabimus, manifestissime constabit, vietus rationem in jejunis institutam nequaquam esse infalibilem; nam primi Pisces, qui frequenter in usum veniunt in diebus jejunii, boni succi esse patet, & notatur millies à Galeno, & præcipue in libro de fuce. bon. & vit. cap. 9. in his verbis: Piscium universorum propinquam fucus bonus est. & particulariter de marinis loquens ibidem, Culpa enim prope omnia invicta spiculæ in mari versantur, pelagi, faxatiles, tales igitur simplici perpetuo tuissumus furit, sed & pices cum avibus montane in bonitate pares ponit apud Orib. lib. 3. Coll. cap. 5. dicens: Aves autem, & Pices ferme omnes boni succi censentur. Prætermittunt quantopere ad eodem Galeno, & ab aliis quibusque prioris nota Medicis faxatiles pices extollantur. ut 3. de Alim. fac. Gal. cap. 28. his verbis: Alimentum, quod ex faxatibus sumitur non modo ad coquendum est facile, sed hominum etiam corporibus est falbellimum, ut quod sanguinem medium consistens generat. & de Pelagis ibid. cap. 26. dicebat: Sanguinem laudatissimum ex ipsis progeni. quibus addenda illa Xenocratis Medici apud Oribal. Coll. lib. 2. cap.

58. Naturam natura cibus extitit, qui in convivis splendidis in delitiis est habitus, & magnum quoque ad salubre vietus rationem usum prestitum. Simeon Sethi de Aliment. lit. I. in principio. de piscibus loquens, Profuit, inquit, iam demonstrati pices otiosis, & non exercitatis hominibus, imbecilibus, & qui è morbo convalescenti, non solum ergo nutritant pices, sed optimum præbent nutrientum, & idcirco ridicula est Kornmanni opinio in Temp. Nat. hist. par. 3. confid. 16. volentis. Pices in jejunis idcirco adhiberi, quod non nutrit, sed in aquam refoluntur, que nullo modo nutrit; cujus rei falsitas apparet ex hoc, quod pices viantes longam vitam traducunt. ut Medicus, & Grammaticus illi apud Gall. de quibus infra, & ipsi Apostoli, quos Cardan. lib. 2. Contr. Med. tract. 5. contrad. 24. non immrito pescum ulium usurpare dicit, quod optimum præbent alimentum, unde cum ulu corum in viu ad extremam senectutem eos pervenire dicit.

Neque cum his prætermittendum quod tam Hippocrates, quam Galenus, & alii antiquiores pices, ut optimi alimenti cibos in plerisque morbis ægrotis offerebant, præcipue vero faxatiles etiam in iis morbis, in quibus magis suscipi essent, poterant, ut in Tertiana, & Quartana Gal. 1. de art. Cœ. ad Glanc. cap. 9. & ipse Hipp. in lib. de vñ. rat. in acr. Pices omnibus frabientibus promiscue concedit, quin & in ipsa replezione idem Hipp. lib. 3. de vñ. rat. eos offert. quamobrem non immerito Card. de malo med. vñ. cap. 10. recentiores Medicos fugillat, qui carnes pices in febribus præferunt, cum contrarium omnino faciunt habere dicat. Neque placet omnino id, quod Mercurialis. lib. 1. var. let. cap. 25. dicebat, qui cum rationem quereret, quare antiquiores medici pices suis ægrotis indulgentius offerent, quam in presenti recentiores faciant, eam esse voluit, quod Antiqui ad confuetudinem respicerent, quia pices maxime in quotidiano vietu uterentur; quod tamen non ita se habere demonstrant alia permulta, quibus præter confuetudinem in morbis suis ægris interdicebant, ut maxime vino, cuius usus multo frequentior pro potu, quam pescum pro cibo, & multo magis necessarius. Præterea non sufficiunt Antiqui tam indulgentes in prebendis pices in febribus, si ad confuetudinem tantum respexissent, cum multo magis urget, alia ex parte morbus, & humores peccantes, & obstrunctiones, quibus pices erant contrarii, quam confuetudo. Causa ergo cur pices ab Antiquis liberant ægrotis concederentur non alia est, nisi quia optimi succi sunt, ut ex plurimis autoritatibus supra manifestum fecerint, quod etiam probat & tenet D. Zaccutus de Princeps. Med. hist. lib. 1. hist. 28. q. 19. neque alias Antiqui eorum ulium in morbis ob solam confuetudinem admisissent, stante præfertim quod facile corrumperentur, & quod difficuler coquerentur, quod enim non facile corrumpantur demonstrat eorum ulus in febribus, quamnam enim ratione antiqui illi præceptores medicinae eos in putridis febribus suis ægrotis tantæ indulgentia obtulissent? non esse autem difficilis concoctionis idipsum demonstrare potest, & ea quæ ex Gal. & aliis supra attulimus.

Cur vero nos pesci us nostris ægrotantibus interdicamus, dictu difficile est; nisi confiteamur, nos in multis esse Antiquioribus timidores; neque enim in ratione vietus id tantummodo evenit, sed & in

& in quorumunque prefidiorum administratione, & in ratione ipsius vietus non in hoc solum, sed in mille aliis exemplum unum aut alterum sufficiat, viuo, quod nobis tantopere in potu familiare est, in quibuscumque febribus, & in plerisque morbis tanquam a veneno abstinemus, antiquo eo, & in febribus, & in plerisque morbis, imo & in ipsius internis inflammationibus, in quibus maxime ejus usus timorofus est, utebantur; nam Hipp. in lib. de morib. illud in pluritate, & in peripneumonia, & in aliis similibus inflammationibus exhibet. crudas nonnullas herbas illi in vietu agrotantium, ipsorum quoque febrium offerebant, & lactucas, nos in communione medendo usi, ne per somnium quidem admittimus, & sic de plerisque aliis usuvemus; ergo & hanc ipsam caufam esse facile suspicor; cur pilos in agroti ratione non admittamus, ut antiquiores faciebant, plurimum enim differt nostra mendendi ratio ab illorum ratione mendendi, & pluribus seropulpa injiciunt, qui nullam timoris caufam adducere novimus, quia illi tuto, & audacter in usum trahebant. Si tamen, ratione due, agrotos regere in animo est, non alienum eundem a recta mendendi ratione, illis, etiam febribus, optimis piseis aliquando offerre, ut probat Ronfleur in epist. 30. & concludit D. Zaccutus, ubi supra.

¹⁴ Præterea Legumina, & frumentacea, quæ pro frequenti cibo veniunt in Quadragesima (si flatulentiam excipiunt, que tamē facilius coatura, & conditura dissipatur) non improbanda videntur, cum alias medicoc præheat alimentum, & maxime familiaris cibus existant, ut Gal. testatur lib. 7. de usu part. cap. 8. quin, & si quid vitii habent, levī negotio tolluntur, si cum aliis cibariis, nempe cum pane comedantur, ut explicit Gal. in comm. ad Hipp. lib. de viet. rat. in actu. tex. 92. atque esse legumina, & frumentacea sumenda in hyeme, & consequenter in vere, consulit Avic. 3. p. dœc. 2. c. 8. ex quo Valer. Tarent. lib. 4. Philon. c. 16. sunt etiam præter hæc plura leguminum, & frumentorum genera, que non modo in vietu sanctorum salubriter ventiunt, sed etiam infirmorum, ut Cicer quodcumque, sed præcipue rubrum Punicum, & nigrum Arietinum dictum, far., oryza, hordeum, milium, & alia nonnulla, que passim ab Hipp. & aliis vetustioribus in quibusdam morbis agrotis offertur. Neque Olera vituperanda adeo sunt, cum licet boni facci non esse in universum tradidicunt Gal. loco sup. cit. de succ. bon. & vit. cap. 8. & alii; tamen & ipsa alia cibis admixta, debita conditura excepta, & suo tempore, & loco in moderata quantitate in cibum convocata, cum alias & ipsa nobis familiarissima sint in mensis, possunt non vituperabilis cibi vicem suppleri; neque temere D. Paul. ad Roman. cap. 14. vers. 2. & Hieronym. ex quo Bruyer. de re cib. lib. 8. cap. 1. dicebat: *Qui infirmus est, olos mandat;* quia antiquiores coqualecentibus, & se reficiensibus olera in cibis laudant, unde illud Plaut. in Cap. Act. 2. Scen. 2. verum illud est, modum in horum uero adhibendum esse. Addendum his, quod cum Oleribus apponuntur in mensis in jejunio plures pisees sale conditi, quorum nonnulli stomacho apti, & boni suci sunt, ut Xenocrates apud Oribatum Coll. lib. 2. cap. 58. docet, omnes autem id proprium habent, ut ob salem ceterorum ciborum, qui sumul assumuntur excrementitis humiditates absursum possint, & frigiditatem emendare, nam idcirco ab

frigi-

frigidiores, quod est de mente Hipp. & Epid. & Gal. in multa copia nutriant exiguum, atque opus sit eo tempore cibis uti, quorum major copiaingeratur, ut magno calor satisfiat, & nutritio non magna proveniat; quia eo tempore pericitur corpora pro multisitudine. Maligne itaque Leonard. Fuchsius contendit sui compendio c. 17. contra veterum Medicorum præcepta illud infalubre esse. haec ille, neque verum est, ut ex his appareret, quod Montan. in 1. Aphor. 18. dicebat, jejunantes in Quadragesima valde gravari, laetionem percipere, & non ita facile conqueire ut in hyeme, si volunt assumere unice vice multitudinem cibi, quia in vere facilis sequitur concordia, ob id quod ventres calidissimi, & somni longissimi, ergo respecte fortitudinis huic caloris in vere hujusmodi cibi omni cum feritate adhiberi possunt, etiam si alias non ita tuta concederent.

Quoad secundum patet, quia non dubium est, in vere plurimum sanguinis aggregari non tam ex cibis, qui assumuntur, quam ex cruditibus, quæ in progressa hyeme accumulate sunt, ut jam alias ex Hipp. diximus. Putata enim ejus naturæ humor est, ut magis excoctus in sanguinem vertatur, & in corporis nutrimentum facillat, ut millies demonstratum est a Gall. & vide maxime comm. v. in lib. Hipp. de viet. rat. in actu. tex. 30. Quoad tertium etiam patet, quia consonum est, naturam tum maxime excrementios humores, ac sibi noxios superare, & ex corporibus expellere, cum maxime vegeta est; at hoc esse in vere, vel ipsi pueri norunt, & confirmat experientia, cum eo tempore, & minime morbi fiant, & si sicut falutares sint juxta Hippocraticus sententiam lib. 3. Aphor. 4. ver. autem saluberrimum, & minime letale, ergo ut dicta in unum colligamus, cibi Quadragesimalis, etiam excrementitum fint, & pituitos, tales humores ob caloris fortitudinem non generantur, vel si generantur ab eodem calore concoquuntur, & in meliore naturam, imo in optimum sanguinem reducentur, vel si non reducentur, facilis negotio exuperabuntur, & a corpore expulsi nullam omnino noxam inferre poterunt.

Sed concedamus cibos quadragesimales, & paucum sanguinem, & illum quidem frigidorem generare, cum hoc tamen dico, quod id ipsum ex ratione factum etiam pro ipsa fainte sit; non modo enim carnis stimulos, quos pro sanguinis maiore copia, & calidore naturæ acutiores in vere experimur, redundimus hoc vieta, & omnino compelimus, sed etiam morbos, qui ex luxuriente sanguine provenire possunt, atque illi quidem maximi, ac maxime periculosi, evitamus, ut prudentissime Canonitas dicunt. Facit Tex. in cap. Nō tales de conscr. dis. 5. & firmat cum aliis Filic. lib. sup. cit. cap. 5. nn. 97. neque defunt ex Medicis, qui id ipsum affirmant, nam ad evitandos plenitudinis morbos non modo cibis pauci nutrimenti, sed etiam in modica quantitate debere nos in vere uti ad sanitatem tuendam monet Alex. Petr. de viet. Rom. lib. 4. cap. 28. & seq. fed & Vallesii comm. 1. Aphor. 18. verba a hoc probandum affigere liber, que sic habent: *Excedit aperte constat, quam sapienter, ut alia omnia, illud quoque ab Ecclesia statutum sit, ut longum jejunium, & cibis piceis, ac leguminis, & oleorum vere medio potius, quam diu tempore singulis annis repeat, eo enim tempore quam minimum officit valet, dum, imo vero quam multis etiam est sanitatis causa; quid enim aliud agimus jejunante, quam quod multum, & raro cibam capimus, quod indicatione ab ipso tempore accepta agendum esse.* Hippocr. præcepit conformemus? Iam vero quod usus piceis, & leguminis, & fructuum eo tempore minus quam alio obstat, constat cum illa omnia

Glandiferas inter cibas corpora querens
Plerumque, & quæ nunc hiberno tempore cernis
Arbuta Penicilliferi matura colore.

Et illa Ovidii lib. 1. Metam. in princ. de primis illis mundi incolis verba facientis in his carminibus:

Contentique cibis nullo cogente creatis
Arbutos fætus, montaneque fraga legebant,

Cor-

Cornaque, & in duris heremia mora rubeatis,
Et quae decidunt parula Iovis arbore glandes.

Et lib. 15. ejusd. Metamorph. in persona Pythagorae:
At vetus illa etas, cui fascinus aurea nomen,
Forsibus arboreis, & quae humus educat herbis
Fortunata fuit, ne polnisi ora crux;
Tunc & soes tute movere per acta penas,
Et lepus impavidus medius erravit in arvis.

Ab his multa antiquissimorum Philosophorum, & praecepit Sacerdotio Egyptiorum foliis herbis velcebantur, & carnium elum tanquam piaculum evitabant, ut apud eosdem Albertum Pium, Cælium, & Pierium locis citatis habent, qua etiam vietus ratione Pythagorae ulum patet, qui carnium esum non solum evitavit, sed alios homines docebat, ut evitarent, conatus est. Ovid. ubi supra:

— Primusque animalia mensis
Argui imponi, primus queque talibus ora
Docti quidem scribit, sed non & credita verbis.
Parcite mortales daphnis temerare nefandis
Corpora; sunt fruges, sunt deducentia rarus.
Pondere pomis suo, tamidique in cibis uero.
Sunt herbae dulces, sunt que mitescere flamma,
Mollirique queant, nec vobis laetus humor
Exspirat, nec melia thymi redolentia flore;
Prodigia deitatis, almentaque mitia tellus
Suggerit, atque epulas sine cade, & sanguine praebet.
Carne fere sedant jejunia.

His documenti edocit ejus discipuli a carnibus, & quibusque animalibus in cibis abſtinebant, ut patet apud Athenaeum Deipnosoph. lib. 5. cap. 19. & tandem omnes cum hac virtus ratione nostra Quadragesimali multo infalubriore diutissime vivere potuerunt. reliquo toro Eremitis per ſcula iolis herbis, caruque radicibus viuentes, nam de his fermo non est, ad recentiores tam Graecos, quam Latinos accedamus, quos conſtat pſcium uſum ad eō habuisse familiarem, ut Oblomi nomine ſimpliſter prolati pſces venirent, ut docet Cagnatus preceptor meus lib. 1. var. lect. cap. 18. cum tamen nomen Oblomii cuius cibo aptari poſſit, qui in menſam ultra panem veniat, vel qui cum pane comedatur, sed antiquos in menſis, & frequentius pſces habuisse, quam carnes, & eos multo maiore studio conquifitivis, longioribus probat idem Cagnat. ibidem, & Mercurial. lib. 1. varian. lect. cap. 25. ac ſiquidem nonnullas celeberrimas antiquorum coſtas, aut prandia evolves, ut Cagnatus fecit, ſemper pſces frequentius, & in majori copia apolitos inuenies, quam carnes; quod etiam conſtat apud Athenaeum lib. 1. Deipn. cap. 25. & aliis, & apud Satyricos Poetarum Horatius praecepit, & Iuvenalem, cum luxuriam ſtorum temporum carminibus suis inſequuntur. Si libet autem videnda est Cœna Metelli P. M. relata a Macrobi, lib. 3. Saturnal. cap. 13. In cenis quoque triumphalibus à C. Julio Cælare populo datis pſces plurimos extitile, & signanter octo milia Murenarum, narrat idem Macrobi, ibid. cap. 15. & si ex nonnullis Poetarum, & historiorum auctoribus familiarem viatum antiquorum explicari licet, facile erit id, quod diximus pro vero acceptare: carnes enim raro, pſces ut plurimum affumebant, locus est ad hoc notatus dignus in Terentii And. Aīn 2. Scen. 2. ubi ſervus cenam ſeni paratam enartans:

(Cœnemis
Eisani puerum, inquit, inde abiens conveneri
Olera, & pſciculos minuſos ferre obolo in cenam ſeni.

con-

Est & alter in Adelph. Act. Scen. 4. ubi alius ſervus conſervos ſuo obſonia in cenam parare jubens pſces maxime nominat.

— Pſces, inquit, ceteros purga, Dromo,
Congon illum maximum in aqua ſintuſtūtare
Panisſper, ubi ego venero, exofſabitur.
Prins no. &c.

Sed notabilior erit unus aut alter locus apud Plautum, ut ille in Mostell. Act. 3. Scen. 2.

Mafice hercle agitis oſtatem, ita ut vos decet:
Vino & uero, pſcata probo, eleclitis
Vitam colitis.

Et alter in Casin. Act. 2. Scen. 8.

S. T. Scen quid nunc facias? O. Loquere.

S. T. Tene Mafopum.

Abi atque obſonia propera: fed lepide volo

Melliculas eſcas, ut pſca melliculaſt. O. Licet.

S. T. Emito ſepio, lepadas, lolligunculas

Hordetas. C. H. ino triticias, ſi laps.

S. T. Soleas. C. H. Qui queſo potius, quam ful-

panceas,

Quibus bananat tibi os, ſexen nequiffime?

O. L. Vin' lingulatas? S. T. Quid opus eſt, quam-

do nixor domi eſt?

Ea lingulatas eſt nobis: nam nunquam tacet.

O. L. In re praefente, ex copia pſcata.

Confidite, quid emam, oportet.

Et ne aliud agere videar, addam tantummodo etiam magatibus, & imperatoribus pſces pro familiari cibo exitiſſe, ſatiſque ſint ad id conſiderandum duo exempla, alterum Alexandri Magni, qui tantum pſcium delectabatur, ut eos cariſimi amiciſ dono mitteret, narrante Bruyerin. de re cib. lib. 18. c. 1. alterum vero Augſti, cui, ut narrat Sueton. in ejus vita, cap. 76, inter alios pauciores illos quidem cibos familiarifimi erant pſcilemi minori. Quin etiam Rhodiis tam familiaris era pſcium uſus, tamque accepimus, ut homines, populoſque qui pſcibus non fecerunt, ac ipſi velcerentur, elegantes & lauros exſument, ceteros autem omnes, qui nimis carnes pro cibis haberent, inſilios, & comedones, teſtant Bullengeri lib. 2. de Corvuris, cap. 25. & in ſumma tam frequens pſcium uſus apud antiquos, ut aliquando in eadem lance pſces cum carnis apponenter; praecepit tamen pſcibus, herbis, leguminibus, ac viuſto prioriſ Quadragesimali illos totum annum ſuſſe ulos abunde probat Bruyer. ubi ſupra, lib. 2. cap. 3. quibus ego addam Claudiū editum, de quo apud Suetonium in ejus vita, cap. 22. qui cavebat, ne in popinis quicquam cocti veniret, præter olera, & legumina; quæ quidem non contemendam conſeturam præbent antiquiores hac præ ceteris cibaris in familiarifimo uero habuisse. eft & apud Horatius locus, ex quo ſimilis conſeturam delumi potest, cum ſuum viatum familiarium, ac quotidiam narrat lib. 1. ſerm. Sat. 6. inquietus

— Inde domum me

Ad Porri, & Cicero referto, laganique carnum.

Neque omittenda etiam eorum viatum antiquorum ſanitati plurimum invigilabant, & vita longitudini ſtudebant, quorum duo exempla ſufficiant, quæ apud Gal. habemus lib. 5. de ſan. tuen. cap. 4. unum Antiochi Medici octogenario majoris, & alterum Telephi Grammatici centenarii, quorum uterq; inter familiares cibos pſces habuit, ut ibi Gal. teſtatur, ſed quid ego veteriorum exempla, & experientias in medium affero, & tam multas quotidianas, & nobis

conficias prætermitto? nonne tot religiosi vitam incoluem, & ad extremum usque ſenium ducent, qui non modo Quadragesimalē, & alia jejunia ab Ecclesia indicta ſummo cum rigore obſervant, ſed quam plura alia à propria religionis instituto ſibi injuncta, ita ut potiore annī partem, & eorum aliqui etiam totum annum viuſtu hujusmodi utantur? cum ergo ita ſe res habeat, & cum tamen hujusmodi vietus ratione perpetua vetuſiores illi incoluem vitam degerent, & ad extremum ſenium peruenient, & noſtris Religiosis idem uſum nunc veniat, ut ſignanter de Carthaginiſibus teſtatur Arnald. de Villanova in libello de ſu Carnium, in fin. quid cauſa obſcenit eſt, quia ni per decimam anni partem ſalubriori, cum ſalubrione vivendi modo, ac regula ſani vivamus? An non tanta indulgentia Ecclefie præmunit ſumus, ut à tali obligatione nos omnino eximatur, ubi quicquam notatu digum corporez ſalutis adverſum timetur? ſed quid tantopere carnium ſum pro ſalutate conservanda affectamus?

Vnde fames homini veterorum tanta ciborum eſt?

Quid tantopere carnes in cibis ſuis verbis extollant carnivoriſi iti reccatores Medici, qui antiquorum tam infalubrem viatum, ne per ſomnium arguerent, ſi in ſalutariū apud nos in uſu eſt? ſcimus Porphyrium in lib. de abſtinenſia, ex quo Pier. Valer. lib. 57. Hyerogl. firmasse, carnium ulum non confeſte ad ſalubritatem. Nam carnium uſus diſponit corpora ad putredinem quæ cauſa eſt, cur à Medicis in pette prohibeant. Raf. in libell. de Peſte. Avenz. lib. 3. ſui Theſir. traſl. 3. cap. 1. dicens: ad præſervationem peſtis non comedat tempore illo carnes ulli modo, ſed non ſolum in præſervatione a peſte, ſed quoconque tempore optimum eſt confiſſum. D. Pauli ad Roman. cap. 14. vers. 21. Quid tantopere carnes in cibis ſuis verbis extollant carnivoriſi iti reccatores Medici, & qui cum iis ſentiantur, aut eorum confiſſis ſuſ ſanitati timentes acquiescent, audiant, inquit, ſapientiſſimum Philoſophum Plutarachum in lib. quem ad tuendam valetudinem ſcripti, qui ad id aſſequendum viatum præcipit pené Quadragesimalē, huc enim ejus verbi ſunt. Ad evitandam plenitudinem, & mala inde conſequentiā ita fieri, ſi ſolitores, multique nutrimenti cibos, quod genus ſunt carnes, caleſus, ſiciſci, ova alia, quin apponuntur cautiū attingamus, nam ſemper reculare difficultate eſt, ſubtilibus autem, & levibus immorem, cujusmodi ſunt oleata, plăque volatilia, & ſi qui pſces ſunt non pinque ſiquidem fieri potest, ut hi exhibitus ita patato gratificeris, ut corpus tamen non graves. In primis autem cavenda cruditas, quæ ex cibis carnium nascitur, propterea quod non ſolum protinus gravant veheſtenter, verum etiam in polferum noxiaria harum reliqua remanent, at optimum quidem fuerit ita conſufacere corpus, ut nullum carnium eſum defideret, nam terra plurima ſuppediſt, quæ abunde ſatis ſit non ad alimoniam modo, verum etiam ad delicias, ac voluptatem, & quæ ſequuntur. Quid ad hanc reſpondere temerari iti unquam ſcient obmutescere quidem eos ſatiſ erit, cum evidenter ex predictis probatum remaneat, viuſtu hanc ratione in ſejano, ac præſeruit in Quadragesimali infalubrem eſſe non poſſe, ſed ab ipſa ſanctissima Ecclefia ſancto dicitante ex ratione institutam tam intuitu ſalutis animæ, quam corporis

ris: quemadmodum & alia jejunia, & præcipue

quatuor temporum instituit: nam ut optime nota Alex. Petron. de uict. Romani. lib. 4. cap. 29. in tem-

porum mutationibus, que in utroque ſolſtitio, & in

utroque & equinoctio maxime fiunt, & ſic quater

ſingulis annis, evidens ſanitatis periculum noſtris

corporibus iminet, in hi enim temporibus plu-

rinæ infirmities fiunt docente id experientia, &

admonente Hipp. in lib. de Aer. aq. & hoc, ut ergo

corpora a ſuperfluitatibus evacuentur, & ſic immi-

nentes morbi declinentur, jubet nos Sancta Mater

Ecclefia, ut ſingulis hiſce temporib⁹ inedia, & ſobrietate corpora evacuemus, & repletiones vite-

mus, quæ quidem evacuatuo multo tuius, & minori

cum incommodo ſuccedit, quam ſi cum medicamen-

tis fiat, ut ille prudenter proſequitur; quibus

addam, quod & corporis ſimil cum anima ſalutem

à Deo impetratur, cum ut diximus corporis ſalutis

hiſce temporibus periclitetur. In polferum

ergo falſam haue hypothefin, quod jejunia corpo-

re ſalutis noxia ſint, ē mentibus humanis eradi-

dam omnino cengeo, & blasphematores illos, qui

procaciter, ac tanta cum teneritate jejunium ſcri-

ptis, aut verbis inſequuntur, filere cogendos, ac con-

digni pœni multando; ceteros vero Medicos,

qui ſallū illa hypothefi peruali vel minimis exau-

ſiſ ſingendi jejunium, & præcipue Quadragesi-

malum in omnibus auctoressunt, ſele refranare, ac

maiore ſeveritate, & circumſpectione in ea re uti

debere.

S U M M A R I U M .

1. Jejunium omnes obligat ſub pœna mortalis peccati.

2. Legiūmē impeditus ad jejunandum, quando quis

dicatur.

3. Quenam legitime excusat à Jejunio observantia.

4. Nulla eſt opus diſpenſatione jejunii ubi cauſa excuſans eſt evidenter iuſta.

5. Minores terio ſeptembre à jejunio excusat.

6. Qui creſcunt plurimum habent calidi innati.

7. Minores ab omni jejunii condicione ſint abſtendendi.

8. Vnūqueſtis pro virili in ſejano carnes

macerare, dummodo fit capax precepti.

9. Adolescentes non videntur debere eſſe immunes ab

obſervatione ſejani ſpecifico qualitate ciborum.

10. Infantes qui non teneantur ad uolum ſejani obſer-
vantur.

11. Qui non ſunt ſane menſis, non ſunt capaces precepti.

12. Niurices excusat à jejunio. Declara iti nu. 14.

13. Si in preceptu puerorum laſtantum jejunum niurices potius peccant, quam ob ſejunum quicquam

merentur.

14. Tranſaldo, primo ſeptembre pueri abſtineat uolum ſejani detinente ad certam ciborum qualita-

tem in ſejano obſeruantur.

15. Adolescents ad quam abſtinentiam obſtrigandi in ſejanis.

16. Quartumnam verum ratio habenda in decidendis

particularibus.

17. In dispensatione jejunii intuitu etatis; quorummam

coſideratio habenda eſt.

18. Senes quo anno à ſejunii obligatione eximantur.

20. Senes quo etate facilis, ant difficultus ſejunum fe-

rant.

21. Tum minime eſt annorum numero ſe à ſejunii obſer-

gatione excusat.

22. Senes ob etatem à ſejunio ſoluntur, an ab omni con-

ditione ſejuni ſoluntur ſit, & num. ſeq.

24 Excus-

24 *Excusatio non tam de facili procedit in jejuniis particularibus, ut in Quadragefimatis.*

Quibus ex caussis à Jejunio observantia homines excusentur, ac primo de causa respectu xatis.

QUESTIO III.

Tameris Jejunium, ut alias diximus, ex præcepto Ecclesiæ impositum omnes obligat sub pena mortalis peccati. D. Thom. 2. 2. quæst. 147. art. 4. & eum fecuti DD. universi. *Lefthus ubi alias dub. 6. Filiucc. ibid. cap. 6. vers. Primo quer. num. 104. tamen excipitur quicunque rationabiliter, & legitime impeditus est. impediri vero dicimus a 2 liquem ad ejunandum quandomque abstinentiam & in diem jejuniis quandomque obseruantam, ita difficulter ferre solet, ut inde vel corporis salutis aliquid notabilis mali imminent, vel etiam animæ falso aliquo modo periclitetur, vel majus aliquod bonum intercipatur. sed posterioribus his impedimentis omisiss, nos de prioribus loquamur, nam de his verba facere ad Medicum maxime spectat. Sunt ergo impedimenta, quæ legitime à jejunio exculant etas, morbus, labor, paupertas. nam si quod aliud simile est ad hæc reduci potest, quoniam autem non cuiusvis hominis est cognoscere sufficientiam horum impedimentorum, idcirco in his decidens Medicus judicium expoficit, secundum cuius sententiam aut dispensari, aut obligari ad jejunium personas contingit, nam alias nulla opus est dispensatione, ubi cauſa excusationis est evidenter iusta. D. Thom. quæst. 147. art. 4. *Filiucc. ubi supra vers. 17. art. 4. ad secundam. & ex eo Azor. Inſtit. moral. c. 17. vers. Secundo queritur. Lefthus ubi alias dub. 6. vers. Ob candeſca cauſam. Filiucc. ibid. cap. 6. num. 110. vers. Dico primo. Fernand. in examen. Theol. Moral. loco cit. num. 20. Ratio est etiam, quam cum D. Thoma ibidem omnes affigunt, nempe quod, ut Hipp. lib. 1. Aphor. 14. dicebat. Qui crescunt plurimum habent calidi innati, & ea de re plurimo agent alimento, alterum impeditur hoc corporis augmentum cum notabili vita præjudicio, quod Ecclesiæ evitare studet: nam, ut addit ibid. Hippocr. plurimo agent alimento, quia alioquin corpus absumitur, quoque ergo corpus augmentum recipit, cuius rei communis terminus esse solet in pluribus, & secundum plurimum tertium septennium exactum, onde ea de re adolescentes tunc temporis dicuntur, ob plurimi alimenti necessitatem ad debitum augmentum aſsequendum, à jejunio obligatione ex indulgentia Ecclesiæ soluti sunt in ætate hujusmodi constituti.**

7 Sed videndum eſter, quod prætermisſum à non nullis ex Canonitis video, num ab omni conditio ne jejunii tales sint exempti, nimur, & à qualitate ciborum, & à quantitate tam con-

QUESTIO III.

tinua quam discreta, & à constituta hora refec tionis: certum enim est, corporis augmentum non impediri ab observantia cuiuscunq; conditionis iudicenter, sed tantum à diminuta quantitate ciborum, nam ab eorum mutata qualitate non videtur augmentum impediti, quia calor ob ipsam ætatis conditionem maxime fortis, & vegetus cibos etiam difficiliores ad concoquendū, & modici nutrimenti, & natura excrementios, & pituitos bene concoquere potest, iisque optimè, & sufficienter nutrit, ita ut licet in qualitate forte evariet nutrimentum, quod carnes, ova, & lacticinia subministrant ab eo, quod à pīcibus, & aliis cibis Quadragefimalibus subministratur, tamen neque in quantitate forte minus est hoc, quam illud, nec quicquam notabilis derimenti ab hoc adolescentibus, & eorum corporum incremento emanare potest, cum ergo unusquisque teneat pro suis viribus, dummodo sit capax præcepti, in jejunio carnem aliquo modo macerare, non vide tur, quod adolescentes sint à jejunio respectu qualitatib; ciborum solati, ut bene prosequitur Azor. *ubi cap. 7. c. 17. vers. secundo queritur.*

Circa id Medicis partes non tranfgrediantur, si pri mo distinguendum dixerim, ac dividendam ætatem hanc, quæ à jejunio obligatione eximitur, in tria septennia, ac primum demus infantia, secunda pueritia, tertium adolescentia; juxta quam divisionem dicendum primo videtur, quod infantes, nempe qui in primo septennio sunt, ad nullam jejunii conditionem observantam cogi debent; ita ex Canonitis Azor. *ubi cap. 1. 17. vers. Tercio queritur.* & ex Medicis 10. Alph. à Fontech. in spec. med. Chir. lumin. 2. pag. 51. vers. dubium secundo. Prima ratio ad Canonitas, & Thologos pertinens, est Intellectus imperfictio, ob quam non sunt capaces meritorii cuiusdam actus, computantur enim inter eos, qui non sunt sanæ mentis, ut alias dixi lib. 1. tit. 1. q. 3. & lib. 2. tit. 1. q. 5. at quia sanæ mentis 12 non sunt, incapaces habendi præcepti Filiucc. *ubi supra cap. 6. num. 104. Secunda ratio pertinet ad nos, & est, quia per subtractionem alimenti quodammodo factam, nimur vel per retardationem assumptionis ciborum per conuentas horas, vel immutatione eorum, qui majoris alimenti sunt cum iis, qui minus nutriti, vel diminutione quantitatis faciliter hujusmodi corporum calor resolvit potest, viribusque labefactatis non modo eorum corporum augmentum retardari, sed perpetuæ valetudini ea subjici; quin etiam operationes omnes tam ad corpus, quam ad animalium pertinentes inde immuniti necesse est, & in summa maximum ac evidens præjudicium sanitati, & corporiculorum incommodi afferri potest.*

Amplianda insuper hæc conclusio in pueris 12 etibus, ut non modo ipsi à jejunio obligatione eximantur, sed etiam eorum nutrices; nam lac, quod exsuffiat, tale fit, quales sunt cibi, quibus Nutrices veluntur; argumento tex. in lib. 6. de morb. vnde. fct. 5. at præstat illud ex optimis alimentis confici, veluti ex carnibus, & ovis, ex quadragefimalibus enim cibis absque dubio lac & copia minus, & in qualitate deteriorius, ac multis excrembris abundans generabitur juxta id quod docet Hipp. lib. 4. de morb. nu. 28. at ex his facile erit puerulos in morbos difficiles labi, quibus valde sunt in ea ætate obnoxii, & idcirco peccare potius, quam quicquam mereri ex jejunio nutrices dicendæ, cum illud in evidens 13

præ-

QUESTIO III.

De Jejunio, & Quadragefima.

277
prejudicium suorum puerorum emanare potest. Favet Azor. eod. cap. 17. vers. Sexto queritur. & ex nostris idem Alph. à Fontech. ibid. pag. 76. hoc tamen non in omni jejunio dixerim locum habere, sed in longo, & plurimum dierum, & maximè in Quadragefimali, 14 & idcirco restringenda, ac limitanda tam principialis conclusio, quam eus ampliatio ad folam Quadragefiman, & diurniora jejunia, quam unici diei, natum nullum notabile prejudicium emanare alteratis potest, videlicet pueris lacteibus, aut ablactatis, si vel ipsi, vel eorum nutrices per unicum diem jejunium servent, quod ciborum tantummodo qualitatem, non vero quoad cætera, nam utrifice maximo damno efficit quicquam de quantitate subtrahere, aut refecitione retardare: bene quidem verum est grandiuſculis pueris, nimurum quartennia majoribus, ut jejunio afflescant, aliquam subtractionem ab illo sanitatis discrimine fieri posse non quoad quantitatem, sed qualitatem, curando, ut solis ovis in jejunis particularibus, & in diebus Veneris, & Sabbathi contenti sint, & aliquando etiam in diebus majoris afflictionis ab his abstineant, si grandiores sint, & stomacho valido existant.

Dicendum quinto, in dispensatione jejunii respetu. Atta magnam habendam esse rationem temporis, & constitutionis ipsius anni, cum pro ejusdem temporis & constitutionis ratione stomachus plures aut pauciores cibos requirat, quod patet ex notissima Hippocr. sent. 1. Aphor. 15. dicente, ventres hyeme, & vere natura calidissimi, & somni longissimi, quapropter per ea tempora majora alimenta sunt exhibenda, & faciunt ad hoc, quæ inibi profecti Gal. in comm. & facit insuper alia ejusdem Hipp. sententia ibid. nn. 18. Neque 1olum attendenda est temporis ratio respectu quantitatis continuæ, nempe ut in singulis refecitionibus plurimum cibi offeramus, sed etiam respectu quantitatis discretæ, nempe ut plures in die cibos offeramus: notum enim est majorum quantitatam continuam requireti in hyeme, minorem in Aestate, discretam contra minorem in hyeme, majorem in Aestate, ut dilucide demonstrat Gal. in comm. pred. Aphor. 18. & ratio est ejusdem sanitatis caloris major, aut minor energia, ut ex Hippocraticis verbis in priori sententia palam fit. Per universalis ergo hanc ætatem quæ continetur spatium unius, & viginti annorum libentius, & absque ullo scrupulo calidis temporibus dispensare possumus jejunium quod multitudinem refecitionis, & hora determinationem in comedendo, quam temporibus frigidis, ut verno, & hyemali.

6 Dicendum tertio constitutos in tertio septennio, qui vere adolescentes dicuntur, licet dispensari possint à jejunio quod ciborum quantitatem ob corporis adhuc vigens augmentum, recte tamen absque notabilis sanitatis discrimine obstringi posse, & ad jejunii observantiam quod ciborum qualitatem. Filiucc. ubi supra. n. 111. (qui hoc extendit ad omnes pueros dolis capaces) & quod frequentiorem refecitionem, quam moderari possunt, bis tantum in die comedentes, prandentes nempe, & cenantes, jentaculo, & mercenda, seu antecenio abstinentes. hoc enim pacto convenientia abstinentia abique corporeæ salutis periculo carnem ipsi quoque aliquatenus macerabunt. ratio autem ejusdem reperit, quia procedente ætate necessitas illa incrementi corporis diminuitur; si ergo propter incrementum hujusmodi à jejunio obligatione anteacta etate erant soluti, cessante, vel diminuto eo incremento, cessare etiam debet, aut diminui licentia frangendi jejunium, nam privilegi caufa cessante cessat effectus. Traq. in tract. cefant. cauſ. par. 1. num. 203.

Quoniam vero hæc universaliter dicta sunt, si de particularibus dubitare contingerit, peculiarias 17 videntur consideranda dicendum igitur quanto maximum habendam esse rationem habitudinis, & temperamenti particularium individuum, quia difficile est per annorum numerum determinare potentiam, aut impotentiam jejunandi, nam habi-

Liber V.

ij. Aa his